

سورة الاحقاف

سورة الاحقاف
الاحقاف الذين كفروا وهم
الذين كفروا بالقرآن
من قبله وهم الذين
كفروا بالقرآن من قبله
وهم الذين كفروا بالقرآن
من قبله

دانشگاه پیام نور

مرکز تهران

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته علوم تربیتی، برنامه ریزی درسی

عنوان پایان نامه:

مطالعه نگرش اساتید، کارکنان و دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز بهار در

مورد میزان موفقیت نظام آموزشی موجود در پرورش روحیه پرسشگری

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر سعید خرم رویی

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر مهران فرج اللهی

نگارش:

وحید یلفانی

بهمن ۱۳۸۹

چکیده:

بیان موضوع: یکی از اهداف نظام تعلیم و تربیت گسترش شناخت یا دانایی (در رابطه با انسان و جهان) است و مهم‌ترین رکن شناخت، طرح پرسش است. لذا موضوع تحقیق حاضر "مطالعه نگرش اساتید، کارکنان و دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز بهار در مورد میزان موفقیت نظام آموزشی موجود در پرورش روحیه پرسش‌گری" می‌باشد.

هدف کلی: این تحقیق سعی دارد با شناسایی رابطه بین مولفه‌های نظام آموزشی دانشگاه پیام‌نور با پرورش روحیه پرسش‌گری از دیدگاه اعضای هیات علمی، کارکنان و دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز بهار، گامی هرچند مختصر در جهت ارتقای سطح کمی و کیفی جامعه علمی کشورمان بردارد.

روش تحقیق: تحقیق فوق از نوع کاربردی است که به شیوه‌ی پیمایشی (زمینه‌یابی) و از طریق پرسش‌نامه محقق ساخته که با طیف لیکرت و به شیوه تصادفی طبقه‌ای در سال تحصیلی ۱۳۸۸-۸۹ بین ۳۴۵ نفر دانشجو، ۶۴ نفر استاد و ۱۷ نفر کارمند به گردآوری اطلاعات لازم پرداخته است.

یافته‌ها: آزمون فرضیه‌ها نشان داد که بین شیوه جذب دانشجو در نظام آموزشی موجود با پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان رابطه وجود ندارد. اما بین سایر ابعاد نظام آموزشی شامل: محتوای نظام آموزشی، روش تدریس، فضای آموزشی، تجهیزات و امکانات و شیوه ارزشیابی با پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان رابطه وجود دارد. افزون بر این تجزیه و تحلیل یافته‌ها حکایت از آن دارد که تنها در عامل « شیوه ارزشیابی نظام آموزشی موجود» بین نظرهای سه گروه تفاوت معنی‌دار وجود دارد ($P < 0/050$) و برای سایر عوامل و نیز شاخص کلی بین نظرهای سه گروه تفاوت معنی‌دار مشاهده نمی‌شود ($P > 0/050$) بدین معنی که دیدگاه آنان عموماً درباره میزان تاثیر عوامل ذکر شده یکسان بوده است.

واژگان کلیدی تحقیق: آموزش از دور، پرسش‌گری، جذب دانشجو، محتوای آموزشی، روش تدریس، فضای آموزشی، تجهیزات و امکانات، شیوه ارزشیابی.

فهرست مطالب

عنوان	شماره صفحه
فصل اول: کلیات تحقیق	۱
۱-۱- مقدمه:	۲
۲-۱- بیان مسئله:	۳
۳-۱- اهداف تحقیق	۵
۲- اهداف ویژه:	۵
۴-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق	۶
۵-۱- فرضیه‌های تحقیق	۷
۶-۱- محدوده زمانی و مکانی تحقیق:	۸
۷-۱- تعریف مفهومی و عملیاتی پژوهش:	۸
فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه‌ی تحقیق	۱۰
۱-۱- مقدمه :	۱۱
۲-۲- آموزش عالی	۱۱
۲-۲-۱: تعریف دانشگاه	۱۱
۲-۲-۲: سابقه تاریخی نهاد دانشگاه	۱۲
۲-۲-۳: آموزش عالی در آستانه قرن بیست و یکم	۱۵
۲-۲-۴ : تغییر چشم انداز دانشگاه‌ها و تحول در شکل و محتوا:	۱۶
۲-۲-۵: برنامه ریزی‌درسی در نظام آموزش عالی ایران:	۱۸
۲-۲-۶: انواع دوره‌های آموزش عالی در نظام آموزش عالی ایران:	۱۹
۲-۲-۷: آموزش عالی بلند مدت یا آموزش دانشگاهی	۲۲
۲-۲-۸: کاستی‌های نظام آموزش عالی در ایران	۲۴
۲-۳- آموزش از دور	۲۶
۲-۳-۱: تعریف آموزش از دور	۲۶
۲-۳-۲: تاریخچه آموزش از دور در جهان	۲۶
۲-۳-۳: تاریخچه آموزش از دور در ایران	۳۰
۲-۴- دانشگاه پیام نور	۳۲

- ۳۲ ۲-۴-۱: تاریخچه و معرفی دانشگاه پیام نور
- ۳۳ ۲-۴-۲: تحولات دانشگاه پیام نور
- ۳۴ ۲-۴-۳: شیوه‌های جذب دانشجویان دانشگاه پیام نور
- ۳۵ ۲-۴-۴: نحوه تشکیل کلاس‌های دانشگاه
- ۳۶ ۲-۵-۵: اصول و ویژگی‌های آموزش از دور
- ۳۸ ۲-۵-۱: محدودیت‌های نظام آموزش از دور
- ۳۹ ۲-۵-۲: مزایای آموزش از دور
- ۴۱ ۲-۵-۳: مقایسه آموزش از دور و آموزش سنتی
- ۴۲ ۲-۵-۴: تحول و گسترش آموزش از دور
- ۴۵ ۲-۵-۵: نسل‌های فناوری آموزش از دور
- ۵۳ ۲-۶-۶: پرسش و پرسشگری
- ۵۳ ۲-۶-۱: تعاریف
- ۵۵ ۲-۶-۲: انواع پرسش
- ۵۷ ۲-۶-۳: ابعاد نظری و عملی تعلیم و تربیت سوال محور
- ۵۸ ۲-۶-۴: ضرورت توجه نظام‌های تعلیم و تربیت به سوال محوری
- ۶۲ ۲-۶-۵: کاربری پرسشگری در نظام تعلیم و تربیت
- ۶۶ ۲-۶-۶: اصول حاکم بر تعلیم و تربیت سوال محور
- ۶۷ ۲-۶-۷: اهداف آموزشی تعلیم و تربیت مبتنی بر پرسشگری
- ۶۹ ۲-۶-۸: مراحل تربیت و روحیه پرسشگری
- ۷۰ ۲-۶-۹: راهبردهای آموزش مبتنی بر پرسشگری
- ۷۳ ۲-۶-۱۰: تعلیم و تربیت پرسشگرانه مبتنی بر شرایط اجتماعی - طبیعی پویا
- ۷۵ ۲-۶-۱۱: فرایند یادگیری پویا در تعلیم و تربیت سوال محور و ویژگی‌های آن
- ۷۷ ۲-۶-۱۲: روش‌های آموزشی
- ۸۰ ۲-۶-۱۳: روش‌های تدریس فعال
- ۸۳ ۲-۶-۱۴: اهمیت و ویژگی‌های روش‌های تدریس فعال (در مقاله‌های اخیر)
- ۸۶ ۲-۷-۷: پیشینه تحقیق
- ۸۷ ۲-۷-۱: پژوهش‌های خارجی
- ۸۸ ۲-۷-۲: پژوهش‌های داخلی

۹۳	۲-۷-۳: جمع‌بندی پیشینه تحقیق:.....
۹۴	فصل سوم: روش تحقیق.....
۹۵	۳-۱: مقدمه.....
۹۵	۳-۲: روش تحقیق.....
۹۶	۳-۳: جامعه‌ی آماری:.....
۹۷	۳-۴: حجم نمونه‌ی آماری:.....
۹۸	۳-۵: شیوه نمونه‌گیری:.....
۹۸	۳-۶: روش گردآوری اطلاعات :.....
۹۸	۳-۷: ابزار گردآوری اطلاعات:.....
۱۰۰	۳-۸: اعتبار و روایی پرسش‌نامه:.....
۱۰۱	۳-۹: روش‌های آماری مورد استفاده:.....
۱۰۳	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها.....
۱۰۴	۴-۱: یافته‌های توصیفی.....
۱۰۴	۴-۱-۱: مشخصه‌های فردی پاسخگویان.....
۱۱۰	۴-۱-۲: توصیف شاخص‌های اصلی مورد سنجش از نگاه کل پاسخگویان.....
۱۱۱	توصیف شاخص‌های اصلی مورد سنجش از نگاه اساتید.....
۱۱۲	توصیف شاخص‌های اصلی مورد سنجش از نگاه کارمندان.....
۱۱۳	توصیف شاخص‌های اصلی مورد سنجش از نگاه دانشجویان.....
۱۱۴	مقایسه نظر گروه‌های مختلف در عامل تجهیزات و امکانات.....
۱۱۵	مقایسه نظر گروه‌های مختلف در بعد روش تدریس.....
۱۱۶	مقایسه نظر گروه‌های مختلف در بعد محتوای نظام آموزشی.....
۱۱۷	مقایسه نظر گروه‌های مختلف در بعد شیوه جذب دانشجو.....
۱۱۸	مقایسه نظر گروه‌های مختلف در بعد فضای آموزشی.....
۱۱۹	مقایسه نظر گروه‌های مختلف در بعد شیوه ارزشیابی.....
۱۲۰	۴-۲: یافته‌های استنباطی.....
۱۳۰	فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری.....
۱۳۱	۵-۱: مقدمه:.....
۱۳۲	۵-۲: نتایج یافته‌ها.....

۱۳۲	نتایج آزمون فرضیه‌ها:
۱۳۴	۳-۵: پیشنهادها:
۱۳۹	پیشنهاد برای محققان آتی:
۱۴۰	۴-۵: محدودیت‌های تحقیق:
۱۴۰	محدودیت‌های تحت کنترل:
۱۴۱	محدودیت‌های خارج از کنترل:
۱۴۲	منابع و مآخذ:

فهرست جداول

عنوان.....	شماره صفحه
جدول ۱-۴ توصیف جنسیت و سن نمونه مورد بررسی	۱۰۴
جدول ۲-۴ توصیف جنسیت و سن نمونه مورد بررسی	۱۰۶
جدول ۳-۴ توصیف جنسیت و سن نمونه مورد بررسی	۱۰۸
جدول ۴-۴ آمار پراکندگی نمره عوامل نظام آموزشی موثر در پرورش روحیه پرشگری در بین کلیه پاسخگویان	۱۱۰
جدول ۵-۴ آمار پراکندگی نمره عوامل نظام آموزشی موثر در پرورش روحیه پرشگری در بین اساتید	۱۱۱
جدول ۶-۴ آمار پراکندگی نمره عوامل نظام آموزشی موثر در پرورش روحیه پرشگری در بین کارمندان	۱۱۲
جدول ۷-۴ آمار پراکندگی نمره عوامل نظام آموزشی موثر در پرورش روحیه پرشگری در بین دانشجویان	۱۱۳
جدول ۸-۴ آمار پراکندگی نمره تاثیر گذاری تجهیزات و امکانات به تفکیک گروه‌های پاسخگو	۱۱۴
جدول ۹-۴ آمار پراکندگی نمره تاثیر گذاری روش تدریس به تفکیک گروه‌های پاسخگو	۱۱۵
جدول ۱۰-۴ آمار پراکندگی نمره تاثیر گذاری محتوای نظام آموزشی به تفکیک گروه‌های پاسخگو	۱۱۵
جدول ۱۱-۴ آمار پراکندگی نمره تاثیر گذاری شیوه جذب دانشجو به تفکیک گروه‌های پاسخگو	۱۱۶
جدول ۱۲-۴ آمار پراکندگی نمره تاثیر گذاری فضای آموزشی به تفکیک گروه‌های پاسخگو	۱۱۸
جدول ۱۳-۴ آمار پراکندگی نمره تاثیر گذاری شیوه ارزشیابی به تفکیک گروه‌های پاسخگو	۱۱۹
جدول ۱۴-۴ نتایج آزمون t تک گروهی برای فرضیه فرعی ۱	۱۲۰
جدول ۱۵-۴ نتایج آزمون t تک گروهی برای فرضیه فرعی ۲	۱۲۱
جدول ۱۶-۴ نتایج آزمون t تک گروهی برای فرضیه فرعی ۳	۱۲۲
جدول ۱۷-۴ نتایج آزمون t تک گروهی برای فرضیه فرعی ۴	۱۲۳
جدول ۱۸-۴ نتایج آزمون t تک گروهی برای فرضیه فرعی ۵	۱۲۴
جدول ۱۹-۴ نتایج آزمون t تک گروهی برای فرضیه فرعی ۶	۱۲۵

جدول ۴-۲۰ نتایج آزمون F برای فرضیه فرعی ۷ ۱۲۶

چ

فهرست نمودارها

- نمودار ۱-۴ جنسیت اساتید نمونه مورد بررسی ۱۰۵
- نمودار ۲-۴ سابقه تدریس اساتید نمونه مورد بررسی ۱۰۵
- نمودار ۳-۴ جنسیت کارکنان نمونه مورد بررسی ۱۰۷
- نمودار ۴-۴ سابقه کاری کارکنان نمونه مورد بررسی ۱۰۷
- نمودار ۵-۴ جنسیت دانشجویان نمونه مورد بررسی ۱۰۹
- نمودار ۶-۴ رشته تحصیلی دانشجویان نمونه مورد بررسی ۱۰۹
- نمودار ۷-۴ مقایسه میانگین نمره عوامل نظام آموزشی در بین کلیه پاسخگویان ۱۱۰
- نمودار ۸-۴ مقایسه میانگین نمره عوامل نظام آموزشی در بین اساتید ۱۱۱
- نمودار ۹-۴ مقایسه میانگین نمره عوامل نظام آموزشی در بین کارکنان ۱۱۲
- نمودار ۱۰-۴ مقایسه میانگین نمره عوامل نظام آموزشی در بین دانشجویان ۱۱۳
- نمودار ۱۱-۴ مقایسه میانگین نمره تاثیر گذاری تجهیزات و امکانات به تفکیک گروه‌های پاسخگو ۱۱۴
- نمودار ۱۲-۴ مقایسه میانگین نمره تاثیر گذاری روش تدریس به تفکیک گروه‌های پاسخگو ۱۱۵
- نمودار ۱۳-۴ مقایسه میانگین نمره تاثیر گذاری محتوای نظام آموزشی به تفکیک گروه‌های پاسخگو ۱۱۶
- نمودار ۱۴-۴ مقایسه میانگین نمره تاثیر گذاری شیوه جذب دانشجو به تفکیک گروه‌های پاسخگو ۱۱۷
- نمودار ۱۵-۴ مقایسه میانگین نمره تاثیر گذاری فضای آموزشی به تفکیک گروه‌های پاسخگو ۱۱۸
- نمودار ۱۶-۴ مقایسه میانگین نمره تاثیر گذاری شیوه ارزشیابی به تفکیک گروه‌های پاسخگو ۱۱۹

مقدمه:

نهاد تعلیم و تربیت، اصلی‌ترین نهاد توسعه منابع انسانی یک کشور است. اگر یکی از اهداف نظام تعلیم و تربیت را گسترش شناخت یا دانایی بدانیم، به این نکته اساسی می‌رسیم که مهم‌ترین رکن شناخت، پرسش و طرح سوال است. به بیان دیگر پرسش و پاسخ لازمه تحصیل علم، آگاهی و شناخت است که به همین دلیل از رسالت انبیای الهی به عنوان تعلیم و تعلم تعبیر شده و شغل انبیا نام گرفته است.

ساختار آموزش عالی از دور (دانشگاه پیام نور) یکی از ارکان آموزش عالی کشور محسوب شده و پذیرای تعداد کثیری از دانشجویان و دانش‌پذیرانی است که با هدف گذراندن تحصیلات عالی وارد این ساختار می‌شوند. این سازمان علمی بر اساس رسالت نهاد تعلیم و تربیت کشور می‌بایستی در پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان تلاش نماید.

در تحقیق پیش‌رو در پی یافتن پاسخ این سوال هستیم که «میزان موفقیت نظام آموزشی دانشگاه پیام‌نور، در پرورش روحیه پرسش‌گری تا چه اندازه است» و «ابعاد مختلف این نظام آموزشی چه تاثیری بر پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان دارد؟»

اهمیت و ضرورت تحقیق را می‌توان از دو جنبه اهمیت آموزش عالی و اهمیت پرورش روحیه پرسش‌گری مورد توجه قرار داد. همچنین از آنجا که میزان موفقیت یک نهاد علمی در پرورش روحیه پرسش‌گری می‌تواند ملاکی برای میزان کارایی و اثربخشی آن محسوب گردد، نتایج این تحقیق می‌تواند با شناسایی نقاط قوت و ضعف نظام آموزشی در ارتباط با پرورش روحیه پرسش‌گری نقشی در خور در جهت موفقیت نظام آموزشی دانشگاه پیام نور در این زمینه داشته باشد.

فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه:

یکی از مهم‌ترین وجوه تمایز انسان از دیگر موجودها، قدرت تفکر و خلاقیت، قدرت دستکاری در ذهن و پدیده‌ها، قدرت کشف و تولید ابزار و اندیشه‌های جدید است. در دنیای پر از چالش امروز که حق و باطل، درست و غلط، حقیقت و دروغ سخت به هم آمیخته‌اند، داشتن حس مهارت تشخیص آن‌ها از یکدیگر، رمز موفقیت در زندگی است که آن در گرو داشتن روحیه‌ای پرسش‌گر و نقّاد است. ذهن نقّاد هر چیزی را به راحتی نمی‌پذیرد و یا رد نمی‌کند، بلکه ابتدا در مورد آن موضوع، سؤال و استدلال می‌کند سپس می‌پذیرد یا رد می‌کند. داشتن این نوع تفکر، کمک می‌کند تا هنگام تصمیم‌گیری مسئله از جوانب گوناگون بررسی و نقد شود زیرا تفکر نقادانه برپایه پرسیدن، کسب اطلاعات و استدلال قرار دارد و از تعصب و خودرأیی به دور است.

از این رو لازم است در نظام آموزشی و به‌ویژه مراکز دانشگاهی که به هر طریقی با دانشجویان سر و کار دارند، این مهارت آموخته شود. تفکر نقاد و روحیه پرسش‌گر یکی از مهارت‌هایی است که خود، زمینه‌ساز مهارت تصمیم‌گیری و حل مسئله است. اگر هر کس با تفکر در خود بتواند به نقد و بررسی و کنکاش مسائل پیش آمده بپردازد، درمی‌یابد که کلید گشایش هر قفل و مشکلی نزد خود اوست و بی‌جهت آن را در نزد دیگران می‌جوید.

یکی از رسالت‌های محیط دانشگاهی پرورش روحیه نقّادی و پرسش‌گری دانشجویان است تا نسل آینده‌ساز را بیش از پیش در مسیر تعالی کشور، توانمند سازد. با این حال به نظر می‌رسد چالش‌های فراوانی در راه تحقق این هدف وجود داشته باشد که یکی از آن‌ها نظام آموزشی موجود است. این تحقیق به «مطالعه نگرش اساتید، کارکنان و دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز بهار در مورد میزان موفقیت نظام آموزشی موجود در پرورش روحیه پرسش‌گری» می‌پردازد با این امید که گامی در جهت بهبود نظام آموزشی برداشته باشد.

هدف اصلی تحقیق نیز شناسایی رابطه بین مولفه‌های نظام آموزشی دانشگاه پیام نور با پرورش روحیه پرسش‌گری از دیدگاه اعضای هیات علمی، کارکنان و دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز بهار می‌باشد. این هدف به اهداف جزئی‌تر در ابعاد شیوه جذب دانشجویان، محتوای نظام آموزشی، روش تدریس، فضای آموزشی، تجهیزات و امکانات و شیوه ارزشیابی تفکیک می‌شود.

۱-۲- بیان مسئله:

طی یک قرن گذشته، در کشور ما، «توسعه منابع انسانی» به تدریج به عنوان عامل اساسی توسعه و پیشرفت مورد توجه قرار گرفته است. تا حدی که امروزه صرف هزینه در آموزش و پرورش، به منزله سرمایه گذاری در سرمایه انسانی است که هم برای فرد و هم برای جامعه سودمند است، و آموزش و پرورش ریشه همه ابعاد توسعه شمرده می شود و موجب ارتقای کیفیت و بهبود مهارت های انسانی و استعداد های او می شود که به نوبه خود سبب تشکیل «سرمایه انسانی» می گردد. بنابراین، می توان گفت: «که پایه و اساس توسعه اقتصادی و اجتماعی هر کشوری را نیروی انسانی ماهر و متخصص تشکیل می دهد. در واقع، نیروی انسانی متخصص عامل اساسی تحول و تکامل است، چرا که با درک و شناخت علمی قوانین حاکم بر پدیده های جامعه و طبیعت، راه تکامل را هموار می سازد» (نراقی، ۱۳۸۲: ۲۳۳). هاریسون معتقد است منابع انسانی پایه اصلی ثروت ملت را تشکیل می دهد، چرا که انسان ها عوامل فعالی هستند که سرمایه ها را متراکم می سازند، از منابع طبیعی بهره برداری می کنند، سازمان های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی را تشکیل می دهند و توسعه ملی را به پیش می برند. به طور وضوح، کشوری که نتواند مهارت ها و دانش مردمش را توسعه دهد و از آن در اقتصاد ملی به نحو مؤثر بهره برداری کند، قادر نخواهد بود توسعه یابد (همان منبع، ص ۲۲۹).

اصلی ترین نهاد تشکیل و توسعه منابع انسانی نهاد تعلیم و تربیت یک کشور است. بیش از یک قرن است که در کشور خود نهادهای جدید آموزشی دایر کرده ایم، و امروزه مباحثات می کنیم که بیش از سیزده میلیون دانش آموز، دانشجو، معلم و استاد در عرصه تعلیم و تربیت داریم. اما از نظر سطح تولید علم و دانش پایین تر از سطح استانداردهای جهان امروز قرار داریم و از نظر شاخص توسعه انسانی در میان کشورهای فقیر جهان قرار داریم.

نهادهای آموزشی ما نه تنها نتوانسته اند در سطح استانداردهای قابل قبول تولید علم و دانش داشته باشند، و از این طریق نهادهای دیگر جامعه را تغذیه علمی و فکری کنند؛ بلکه حتی نمی توانند مشکلات و مسائل خود، مانند حافظه محوری، کنکور محوری و مدرک محوری، را با نگاه علمی و پژوهشی، رفع کنند. اگر بخواهیم به این سوال ها پاسخ دهیم که چرا تولید صنایع ما از کیفیت پائینی

برخوردار است؟ چرا در برخورد با مشکل‌ها و مسائل، روحیه علمی و منطقی نداریم؟ چرا کشور ما با آن همه منابع و ذخائر طبیعی، و این همه مدرسه و دانشگاه، شاخص توسعه انسانی‌اش در میان کشورهای جهان در رتبه بالا قرار ندارد؟ و در یک کلام چرا نظام آموزشی ما کارائی لازم را ندارد، لاجرم باید به فلسفه تعلیم و تربیت رجوع کرده و با ریز کردن ابعاد مسئله جنبه‌های مختلف را مورد واکاوی و تحقیق قرار دهیم (مرادی، ۱۳۸۴: ۱۰۱). اگر یکی از اهداف نظام تعلیم و تربیت را گسترش شناخت یا دانایی (در رابطه با انسان و جهان) بدانیم، به این نکته اساسی می‌رسیم که مهم‌ترین رکن شناخت، پرسش و طرح سوال است. مهم‌ترین مؤلفه در فرایند شناخت، طرح سؤال و تعیین مجهولها است که در پرتو منابع و ابزارهای شناخت معلومات جدید حاصل می‌شود. به بیان دیگر پرسش و پاسخ لازمه تحصیل علم، آگاهی و شناخت است که به همین دلیل از رسالت انبیای الهی به عنوان تعلیم و تعلم تعبیر شده و شغل انبیا نام گرفته است (پوریا، ۱۳۸۷: ۳۸). لذا یکی از اهداف آموزش و پرورش نوین تقویت روحیه پرسش‌گری و پژوهش‌گری در بین فراگیران است. پرسش، نقطه شروع و مبدأ جهش فکری است و بدین لحاظ، یک امتیاز در مسیر تفکر است و کسی که توان طرح سؤال ندارد و پرسیدن را نیاموخته است، هنوز در نقطه شروع قرار نگرفته است. لذا می‌توان گفت نظام آموزشی که نتواند روحیه پرسش‌گری را تقویت نماید بیمار بوده و نیازمند اصلاحات اساسی است.

ساختار آموزش از دور (پیام نور) یکی از ارکان آموزش عالی کشور محسوب شده و پذیرای خیل عظیمی از دانشجویان و دانش‌پذیرانی است که با هدف گذراندن تحصیلات عالی وارد این ساختار می‌شوند. بر مبنای نکته‌های یاد شده این پرسش مطرح می‌شود که میزان موفقیت نظام آموزشی دانشگاه پیام‌نور، در پرورش روحیه پرسش‌گری تا چه اندازه است؟ و ابعاد مختلف این نظام آموزشی چه تاثیری بر پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان دارد؟

۱-۳-اهداف تحقیق

۱-هدف کلی: شناسایی رابطه بین مولفه‌های نظام آموزشی دانشگاه پیام نور با پرورش روحیه پرسش‌گری از دیدگاه اعضای هیات علمی، کارکنان و دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز بهار.

۲-اهداف ویژه:

۱. تعیین رابطه بین شیوه جذب دانشجو با پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان .
۲. تعیین رابطه بین محتوای نظام آموزشی با پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان.
۳. تعیین رابطه بین روش تدریس با پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان
۴. تعیین رابطه بین فضای آموزشی با پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان.
۵. تعیین رابطه بین تجهیزات و امکانات با پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان.
۶. تعیین رابطه بین شیوه ارزشیابی با پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان.
۷. مقایسه دیدگاه‌های اساتید، کارکنان و دانشجویان در مورد عوامل موثر بر پرورش روحیه پرسش‌گری.
۸. تعیین رابطه بین جنسیت و سابقه تدریس اساتید با نظر آن‌ها درباره تاثیر عوامل آموزشی موجود بر پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان.
۹. تعیین رابطه بین جنسیت و سابقه کاری کارکنان با نظر آن‌ها درباره تاثیر عوامل آموزشی موجود بر پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان.
۱۰. تعیین رابطه بین جنسیت و رشته تحصیلی دانشجویان با نظر آن‌ها درباره تاثیر عوامل آموزشی موجود بر پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان.

۱-۴- اهمیت و ضرورت تحقیق

برای بیان اهمیت و ضرورت تحقیق از دو جنبه می‌توان وارد شد. اول: اهمیت آموزش عالی و دوم: اهمیت پرورش روحیه پرسش‌گری.

تعلیم و تربیت در شرایط واقعی اجتماعی - طبیعی باعث می‌شود که متعلم در ارتباط با نیازها و مسائل واقعی خود که در رأس آن شناخت خویشتن اصیل خود می‌باشد دچار پرسش گردد. در مراحل کودکی و نوجوانی، پرسش‌گری در معنایی محدود در ارتباط با مسائل و نیازهای خاصی مطابق با ویژگی‌های سنی آنان تحقق می‌یابد. از این نظر تعلیم و تربیت در این دوران به منزله آمادگی یا زمینه‌ای برای ورود به مرحله اصیل تعلیم و تربیت یعنی دوره بلوغ و بعد از آن است که با پرسش از خویشتن اصیل خود آغاز می‌شود و ادامه می‌یابد. این نوع پرسش را از طرفی می‌توان جهت دهنده فرایند پرسش‌گری در تعلیم و تربیت دانست و از طرف دیگر تربیت اصیل، یعنی شناخت خویشتن خود در گرو آن است.

آموزش عالی یکی از مراحل تعلیم و تربیت رسمی است که همواره ارتباط نزدیکی با حیات و پیشرفت جوامع بشری داشته است. دانشگاه‌های جهان به منظور تامین نیازهای مردم و کشورهایشان، هم‌اکنون به آموزش ده‌ها میلیون نفر دانشجو اشتغال دارند و اقتصاد مبتنی بر دانش در اولویت خاص کشورهای پیشرفته قرار گرفته است. بسیاری از کشورهای در حال توسعه نیز، برای پاسخگویی و سازگاری نسبت به تقاضای اجتماعی، گسترش آموزش عالی را در صدر سیاست‌گذاریهای خود قرار داده‌اند (آراسته، ۱۳۸۴: ۵). البته صرف گسترش آموزش عالی نمی‌تواند ضامن موفقیت آن تلقی شود. بلکه میزان همسویی آن با اهداف عالی تعلیم و تربیت است که ملاک ارزیابی و موفقیت آموزش عالی محسوب می‌شود.

یکی از اهداف تعلیم و تربیت گسترش دانایی است که مهم‌ترین رکن دستیابی به آن قاعده‌ی دیالکتیک و تعیین مجهول است که در پرتو منابع و ابزارهای شناخت معلومات جدید حاصل می‌شود. به بیان دیگر پرسش و پاسخ لازمه تحصیل علم، آگاهی و شناخت است لذا تقویت روحیه پرسش‌گری و پژوهش‌گری در بین فراگیران یکی از اهداف نظام‌های آموزشی نوین است که مبدأ جهش علمی و پژوهشی در جهان محسوب می‌شوند. به همین خاطر مطالعه و شناسایی نقاط ضعف

و قوت نظام آموزشی پیام نور در رابطه با پرورش روحیه پرسش‌گری و ترغیب و تقویت کنجکاوی در بین دانشجویان می‌تواند موجب افزایش کارایی و بهره‌وری نظام آموزشی موجود و بهبود نوآوری در بین دانشجویان این دانشگاه گردد.

همچنین میزان موفقیت یک نهاد علمی در پرورش روحیه پرسش‌گری می‌تواند ملاکی برای میزان کارایی و اثربخشی آن محسوب گردد. نتایج این تحقیق می‌تواند با شناسایی نقاط قوت و ضعف نظام آموزشی در ارتباط با پرورش روحیه پرسش‌گری نقشی در خور در جهت موفقیت نظام آموزشی دانشگاه پیام نور در این زمینه داشته باشد.

در نهایت اتخاذ نمودن رویکردی منتقدانه می‌تواند نقاط مثبت و مشترک نظام آموزشی پیام نور را تقویت نموده و به رفع و تغییر و متناسب نمودن نقاط ناهماهنگ آن برای بهره‌مندی از مواهب پیشرفت پردازد.

۱-۵- فرضیه‌های تحقیق

فرضیه اصلی: بین مولفه‌های موجود در نظام آموزشی پیام نور با پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان رابطه وجود دارد.

فرضیه‌های فرعی:

۱. بین شیوه جذب دانشجو در نظام آموزشی موجود با پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان رابطه وجود دارد.

۲. بین محتوای نظام آموزشی موجود با پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان رابطه وجود دارد.

۳. بین روش تدریس در نظام آموزشی موجود با پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان رابطه وجود دارد.

۴. بین فضای آموزشی در نظام آموزشی موجود با پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان رابطه وجود دارد.

۵. بین تجهیزات و امکانات نظام آموزشی موجود با پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان رابطه وجود دارد.
۶. بین شیوه ارزشیابی نظام آموزشی موجود با پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان رابطه وجود دارد.
۷. بین دیدگاه‌های اساتید، کارکنان و دانشجویان در مورد عوامل موثر بر پرورش روحیه پرسش‌گری تفاوت وجود دارد.
۸. بین نظرات اساتید بر حسب جنسیت و سابقه تدریس، درباره تاثیر عوامل آموزشی موجود بر پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان تفاوت وجود دارد.
۹. بین نظرات کارکنان بر حسب جنسیت و سابقه کاری، درباره تاثیر عوامل آموزشی موجود بر پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان تفاوت وجود دارد.
۱۰. بین نظرات دانشجویان بر حسب جنسیت و رشته تحصیلی درباره تاثیر عوامل آموزشی موجود بر پرورش روحیه پرسش‌گری دانشجویان تفاوت وجود دارد.

۱-۶- محدودۀ زمانی و مکانی تحقیق:

اطلاعات این تحقیق در نیمسال اول ۹۰-۱۳۸۹ و در دانشگاه پیام نور شهرستان بهار واقع در استان همدان گردآوری شده است.

۱-۷- تعریف مفهومی و عملیاتی پژوهش:

آموزش از دور^۱: در دایره المعارف کمبریج^۲ آموزش از دور چنین تعریف شده است: «آموزش از دور معمولاً عبارت است از آموزش افراد در خانه یا در محل کار، از طریق واحدهای مکاتبه‌ای،

^۱- Distance education

^۲- the Cambridge encyclopedia

رادیو، کاست‌ها، تلفن، تلویزیون، میکرو کامپیوترها و بعضاً چهره به چهره (فرمبینی، ۱۳۷۸: ۱۲۰). آموزش از دور آموزشی است که با فراهم آوردن امکان جدایی فراگیر و معلم انعطاف بالایی از نظر زمان و مکان آموزش برای افراد با شرایط گوناگون فراهم می‌کند (ماداسیرو^۱، ۲۰۰۵ به نقل از قلی‌زاده، ۱۳۸۷: ۳۳).

پرسش‌گری: پرسش‌گری به عنوان نوعی گفتگوی متقابل، مستمر و منظمی است که طرفین به واسطه آن به ارائه دلایل و استدلال‌هایشان می‌پردازند و معیارها و اصولی را که در آن ادراک و تفکر عمیق‌تر رخ می‌نماید افزایش می‌دهند (لیپمن^۲ ۱۹۸۸، به نقل از فیاض، ۱۳۸۷: ۴۳).

تعاریف عملیاتی

آموزش از دور: آموزش از دور یک روش ایده‌آل برای مطالعه و تحصیل افرادی است که فرصت کافی برای شرکت در کلاسها و دوره‌های حضوری و رو در رو را ندارند. استفاده از این روش، نیازی به فراغت از مشغله روزانه و استفاده از مرخصی‌ها را نخواهد داشت. آموزش از دور، تجارب یادگیری را به کمک ارائه راهنماها، دستورالعملها و تسهیل دستیابی به منابع آموزشی، ارائه می‌دهد.

پرسش‌گری: پرسیدن سؤالات مناسب از خود و دیگران برای فهمیدن دقیق‌تر مطالب.

^۱- Mudasiru

^۲-Lipman